

‘Opa’ is nog niet uitgespeeld

Gijs Scholten van Aschat (56) speelt de hoofdrol in de toneelbewerking van *De stille kracht* van Louis Couperus, die morgen bij Toneelgroep Amsterdam in première gaat. Een actueel thema over botsende culturen, meent Scholten van Aschat, die steeds vaker wordt geconfronteerd met de status van ‘acteur op zekere leeftijd’.

ARNO GELDER

Natuurlijk keek hij destijds naar de tv-bewerking van *De stille kracht* - een grote hit in 1974 met acteurs als Pleuni Touw en Willem Nijholt. „Ik vind de serie nog altijd heel goed en smaakvol gemaakt. En het was gewaagd. Een blote Pleuni Touw, dat baarde toch opzien.”

In de toneelbewerking van de klassieke roman van Louis Couperus uit 1900 speelt Gijs van Scholten Aschat de steile en stijve Otto van Oudijck, resident op Java in Nederlands-Indië aan het eind van de 19de eeuw. Ivo van Hove tekent voor de regie - Halina Reijn en Aus Greidanus jr. en Maria Kraakman nemen andere hoofdrollen voor hun rekening. Couperus mag zijn roman dan ruim 115 jaar geleden hebben geschreven - volgens de acteur mistaakt het thema van *De stille kracht* anno 2015 bepaald niet. „Het gaat”, zegt hij, „over twee wijzen van leven. Over mensen, Westerlingen, die denken dat ze kunnen krijgen op een andere cultuur - de Aziatische. En dat gaat mis.”

Van Aschat belichaamt in Otto van Oudijck het Nederlandse koloniale gezag. „Een calvinistische, te recht- schapen man, die het

goed meent. Hij houdt van Indië, van de inlander. En met een groot besef van goed en kwaad poogt hij de Javaan te verheffen. Letterlijk zegt hij: ‘Wij zijn hier niet voor onszelf, maar om u dienen.’

„Als je door de ogen van die tijd kijkt, dient hij een normaal systeem. Dat hetzelfde beoogt wat Shell in het buitenland wil: op een nette manier zo veel mogelijk geld verdienen. En als het niet netjes kan, dan maar een beetje masseren.”

Verkleedkist

Toneel is zijn eerste, maar bepaald niet zijn enige liefde. Hij is film- en tv-acteur, auteur (momenteel schrijft hij zijn novelle *Beretta Bobcat* om tot filmscript) en - dankzij zijn natuurlijke dictie - inspreker van verscheidene luisterboeken. Was hij voorbestemd om ‘aan het toneel te gaan’? „Wij woonden in Tiel. Op zolder hadden we een verkleedkist, daar maakte ik met vriendjes en vriendinnetjes druk gebruik van. Ik vond het leuk om me anders voor te doen. Zette hoedjes en brillen op. En genoot van de aandacht.”

Hij kwam uit een ‘gevestigd gezin’. Hockeyen, corduroy broeken, Shetland truien, collegeshawls. „Ik reed op een damesbrommer. Zundapp, Puch, die waren voor boeren. Toen ik auditie deed op de toneelschool in Amsterdam, pakte ik de auto van mijn moeder. Had, uit recalcitrantie, geen zin om te fietsen. „Mijn doen en laten viel daar

slecht. De docenten waren argwanend over mijn houding. Ik was totaal niet artistiek, eerder een beetje ballerig. Destijds was de opleiding erg gericht op assertiviteit en groepsdynamica - er was meer groepstherapie dan spelles. En ik was ook wel wat recalcitrant in die tijd.”

Hij moest afscheid nemen van de lichter waarvan bijvoorbeeld Annet Malherbe deel uitmaakte. Veel later zou hij met een van zijn leraren, Trudy de Jong (*Voetbalvrouwen, Overspel*), samenspeelen. Hij zegt het zonder een spoor van triomfantelijkheid. „Achteraf dank ik god op mijn blote knieën dat ik voor de toneelschool in Maastricht koos.” Daar vormde hij met Pierre Bokma, Peter Blok en Willem van de Sande Bakhuzen de ‘gouden generatie’ van het vaderlandse toneel.

Inmiddels heeft hij zijn artistiekeit op het nageslacht overgedragen. Zijn kinderen - acteur Reinout (“We gaan absoluut een keer samen iets op de planken doen”), filmscenarist Jeroen en dochter Bibi, studente kunstgeschiedenis - loopt hij tegen het lijf in het souterrain van zijn woning in

“Opa” is nog niet uitgespeeld
Gijs Scholten van Aschat speelt de hoofdrol in de toneelbewerking van *De stille kracht* van Louis Couperus. Hij is met de film *De stille kracht* bekend van de tv-bewerking van 1974.

Amsterdam, dat op gezette tijden door zijn kinderen wordt gebruikt als repetitieruimte. „We zijn een hechte familie. Ze eten weliswaar je ijskast leeg, maar ik vind het heerlijk als ze er zijn.”

Confronterend

Maakt hij zich, als acteur op zekere leeftijd, zorgen over het moment dat zijn rol is uitgespeeld? „Dat merk ik nu al. Ik krijg scripts waarin ‘opa’ staat. Maar als je voor het eerst wordt gevraagd een vader te vertolken, denk je ook: ‘Ho jongens, wacht even...’ Het is confronterend, maar een *fact of life*.

„Gelukkig ben ik gezegend met een geweldige carrière en een fantastisch gezelschap: Toneelgroep Amsterdam, het Real Madrid van de internationale toneelwereld. We spelen jaarlijks 120 keer over de grens, staan in de meest prestigieuze theaters en op de bekendste festivals: van Avignon tot New York. Bovendien zit heel de wereld achter onze directeur en regisseur, Ivo van Hove, aan. Met David Bowie gaat hij werken aan een Broadway-productie.”

Maar - de lichamelijke conditie blijft een punt van aandacht. „Ik ben nu 3 kilo te zwaar, dat kan niet voor een volle zaal. Straks in *De stille kracht* moet Halina Reijn me nog wel enigszins aantrekkelijk vinden. Ik heb fietsen en zwemmen weer opgepakt, de kaas en roomboter laten staan. En ik zorg ervoor dat ik aan mijn ontspanning toekom.”

Ajax

Bij Scholten van Aschat is dat onder meer voetbal. De acteur is een hartstochtelijke aanhanger van Ajax. Hoewel... „Ik heb mijn seizoenskaart ingeleverd, dat zullen de Rotterdammers leuk vinden. Die werd ineens verhoogd met liefst 35 procent. Maar, werd er gezegd, ik had dan ook een

plek in de Arena waar je het zo goed kunt zien. Nou, zei ik. Daar gaat het juist om. Ik zie het zó goed dat ik juist geld moet terugkrijgen. Want ik zie inderdaad hoe slecht het is.”

„Er is absoluut een connectie tussen acteurs en voetballers. De beste toneelspelers en voetballers excelleren als ze op het veld en op het podium vrij zijn, het werkelijke ontstijgen. Dat betekent eerst hard werken, repeteren en oefenen. Natuurlijk, je hebt aanleg en talent. Maar je talent is hōe je met je aanleg omgaat. Neem Lionel Messi. Als hij zijn hoofd heeft leeggemaakt en plezier heeft, is hij als een spelend kind. Zo is dat met acteurs ook.”

Première

***De stille kracht* gaat morgen in première in Stadsschouwburg Amsterdam.**

toneelgroepamsterdam.nl

‘Ik ben nu 3 kilo te zwaar en dat kan niet voor een volle zaal’

Gijs Scholten van Aschat merkt al dat hij status krijgt van ‘acteur op zekere leeftijd’

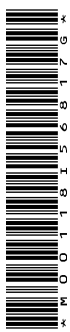

▲ Scholten van Aschat op het podium met tegenspeelster Halina Reijn. FOTO EPA

► **Gijs Scholten van Aschat** voelt zich geze-
 gend dat hij
 deel uitmaakt
 van Toneel-
 groep Amster-
 dam. „We spe-
 len jaarlijks
 120 keer over
 de grens, staan
 in de meest
 prestigieuze
 theaters.”

FOTO GUUS
 SCHOONEWILLE

Hove, Ivo van - op naam geen agenda